

الآموزش کار آفرینی تا کار آفرین آموزشی

نویسندگان:

► علی لطفی

► مریم اردشیر

► سید علی عبداللہی حسین

سرشناسه: لطفی، علی، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور: از آموزش کارآفرینی تا کارآفرینی آموزشی / مؤلفان علی لطفی، مریم اردشیر و سیدعلی عبداللهی حسینی.
مشخصات نشر: آمل: موسسه فرهنگی هنری شمال پایدار، نشر شمال پایدار، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۳۴ ص: مصور

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۴۸-۵۳-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیاپی

موضوع: کارآفرینی Entrepreneurship

موضوع: کارآفرینی - راهنمای آموزشی

موضوع: Entrepreneurship - Study and teaching

موضوع: کسب و کار - آموزش Business education

شماره افزوده: اردشیر، مریم، ۱۳۶۳ -

شناس افزوده: عبدالله حسینی، سیدعلی، ۱۳۵۱ -

رده‌بندی گره: ۱۱۴ الف ۶۱۵ / HB

رده‌بندی دیویی: ۷۱۰ / ۳۸۱

شماره کتابشناسی ملی: ۸۲۶۱۷

انتشارات شمال پایدار

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مرکز بخش: آمل

انتشارات شمال پایدار

۰۱۱-۴۴۲۲۳۵۳

۰۱۱-۴۴۲۲۷۹۰

۰۹۳۷۴۵۸۴۴۱۰

www.shomalpaydar.ir

از آموزش کارآفرینی تا کارآفرینی آموزشی

علی لطفی، مریم اردشیر و سیدعلی عبداللهی حسینی

آمل: شمال پایدار

کتیبه

میثم حسینی (معاصر)

جلوه شهر

نخست ۱۳۹۶

۱۰۰۰ نسخه

۹۷۸-۶۰۰-۸۴۴۸-۵۳-۲

۱۱۰۰۰ تومان

مؤلفان

ناشر

صفحه‌آرایی

طرح روی جلد

لیتوگرافی، چاپ و صحافی

چاپ

شمارگان

شابک

قیمت

چند سالی است که آموزش کارآفرینی به عنوان یکی از اصلی‌ترین استراتژی در نظام آموزشی کشورهای مختلف مورد توجه قرار گرفته است و برنامه‌های مختلفی در این زمینه طراحی و اجرا شده است. در جمهوری اسلامی ایران هم این برنامه به طور جدی در دستور کار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دستگاه‌های ذیربط قرار گرفته است. ایجاد مراکز کارآفرینی، مراکز رشد و پارک‌های علمی و فناوری نمونه بارز چنین تلاش‌هایی است و حتی با ظهور نسل سوم دانشگاه‌ها به عنوان دانشگاه کارآفرین ما شاهد شکل‌گیری دانشگاه‌های علمی-کاربردی در نظام آموزش عالی ایران بوده‌ایم. هدف این‌گونه دانشگاه‌ها تربیت دانشجویان کارآفرین برای ورود به بازار کار است و ظهور پدیده بیکاری بر اهمیت توجه به آموزش کارآفرینی افزوده است.

سؤال اینجاست که واقعاً تعلقه آخر آموزش دانش و مهارت‌های کارآفرینی کجاست؟ تا چه اندازه بین نظام آموزش و پرورش و آموزش عالی در این زمینه هماهنگی وجود دارد؟ تا چه اندازه نظام آموزش و پرورش بسترهای لازم را برای تربیت دانش‌آموزان کارآفرین فراهم آورده است؟ معلمان برای تربیت دانش‌آموزان کارآفرین باید چه ویژگی‌های داشته باشند؟ و به چه ویژگی‌های در دانش‌آموزان توجه کنند؟ آیا تعالیم و تربیت سنتی قادر به تربیت دانش‌آموزان کارآفرین است؟ و... آیا دانش‌آموزانی که در این فرهنگ شکست و اشتباه در فرایند یادگیری، توسعه مهارت سؤال محوری و هوش هیجانی در آنها مورد توجه قرار نگرفته است، می‌تواند به عنوان یک دانشجوی کارآفرین در دانشگاه مطرح شود؟ آیا غیر از این است که بر اساس نگاه سیستمی دانش‌آموزان به عنوان برون‌داد آموزش و پرورش، برون‌داد آموزش عالی است؟ و...

مؤلفان این کتاب معتقدند که نقطه آغاز کارآفرینی در دوران ابتدایی شکل می‌گیرد. و اگر دانش‌آموزان در دوره ابتدایی خوب تربیت شوند، می‌توانند به عنوان یک کارآفرین خوب مطرح شوند. در اهمیت این موضوع به سخن معروفی از داگلاس نورث اشاره می‌شود.

«برای فهم اینکه کشوری توسعه یافته و یا در حال توسعه است، نیازی به اندازه‌گیری درآمد ملی یا سرانه نیست. کافی است به دبستان‌ها برویم و به روان‌شناسی آموزش کودکان توجه کنیم. نطفه‌های توسعه در دبستان‌ها بسته می‌شود نه در آزمایشگاه‌ها. این انسان‌ها هستند که سرمایه‌ها را بارور، فناوری را ابداع و طبیعت را تسخیر می‌کنند. لذا انسانی قدرت

خلاقیت و نوآوری دارد که شخصیت او در دوران کودکی با این مفاهیم خو گرفته باشد. کودکی که آموخته است تقلید کند، چشم بگوید، منفعل باشد، ساکت بماند و خطوط قرمز را رعایت کند، چگونه می‌تواند در عرصه تولید دانش و فناوری پیشتاز، خلاق، نوآور و مبتکر باشند. سرمایه‌ها در چاه‌های نفت یا در بانک‌ها نیست. سرمایه‌های ما در دبستان‌ها نشسته‌اند با آنان چه باید بکنیم؟ (داگلاس نورث، ۱۹۹۳)

برای این که بتوانیم دانش‌آموزان کارآفرین تربیت کنیم، باید در کنار آموزش کارآفرینی به کارآفرینی آموزشی توجه داشته باشیم. در کارآفرینی آموزشی عناصر و مؤلفه‌های نظام آموزشی شامل معلمان، دانش‌آموزان، برنامه درسی، شیوه‌های ارزشیابی، محیط یادگیری، روش تدریس، رسانه‌های آموزشی بر اساس تربیت افراد کارآفرین شکل می‌گیرد. باید توجه داشته باشیم به تربیت دانش‌آموزان کارآفرین در گرو نظام آموزش کارآفرین است. بنابراین آنچه در حال حاضر باید در نظام آموزشی مورد توجه قرار گیرد حرکت از آموزش کارآفرینی به کارآفرینی آموزشی است. به موضوعی جدید در ادبیات کارآفرینی است.

از طرف دیگر ظهور علوم شناختی، عنوان یکی از علوم جدید و تأثیرگذار بر زندگی بشری، بر کارآفرینی تأثیر گذاشته است که حاصل آن ظهور علوم بین رشته‌ای تحت عنوان کارآفرینی شناختی است. در این حوزه ویژگی‌های روان‌شناختی افراد کارآفرین مانند هوش، خلاقیت، تفکر، تصمیم‌گیری و... مورد توجه قرار می‌گیرد. و به سؤالاتی چون افراد کارآفرین چگونه فکر می‌کنند؟ چه الگوهای ذهنی دارند؟ این الگوها در افراد کارآفرین چگونه شکل می‌گیرد؟ افراد کارآفرین در شرایط مبهم و پیچیده چگونه تصمیم می‌گیرند؟ و چگونه رفتار می‌کنند؟ افراد کارآفرین دارای چه ویژگی‌هایی هستند؟ آیا ما را از افراد غیر کارآفرین متمایز می‌سازد؟ تعاملات اجتماعی افراد کارآفرین چگونه است؟ پاسخ می‌دهد. کارآفرینی شناختی عمیقاً به شالوده‌های رفتار انسان در کارآفرینی علاقه‌مند است. این منظر این نوع کارآفرینی هنگامی که سعی در پیش‌بینی یک رفتار می‌شود، لزوماً به این امر اعتقاد دارد که اعمال و رفتارهای افراد کارآفرین بر اساس متغیرهای رابط شناختی قابل پیش‌بینی است. واقعیت این است که ویژگی‌های افراد کارآفرین مانند خلاق بودن، ریسک‌پذیر بودن، انگیزه پیشرفت، مستقل بودن، کنترل درونی، اسناد درونی و... که به عنوان ویژگی‌های روان‌شناختی افراد کارآفرین مطرح است، در بستر تعلیم و تربیت و فرایند یاددهی-یادگیری شکل می‌گیرد. دانش‌آموزی در آینده می‌تواند یک کارآفرین باشد که این ویژگی‌ها در وجود آنها شکل گرفته باشد. و به این سخن پیتر دارکر توجه داشته باشیم که کارآفرینی مانند هر رشته علمی دیگر قابل یادگیری است البته به عنوان موضوعی مجزا و جداگانه از طرح و برنامه‌های آموزش،

بلکه به عنوان یک جزء در هم تنیده‌ای از برنامه درسی و طرح و برنامه‌های آموزش و پرورش. ارزش افزوده چنین دیدگاهی تربیت دانش‌آموزان است. به عبارت دیگر کارآفرینی فرایندی اکتسابی است و تحقق این امر به اصول و روش‌هایی در آموزش و پرورش بستگی دارد تا استعدادهای افراد را بارور نماید و ارزش آفرینی را در کودکان و نوجوانان مهیا سازد.

این کتاب حاصل تجربه تدریس مؤلفان در مراکز تربیت‌معلم و دانشگاه علمی-کاربردی است که از منظری جدید به موضوع کارآفرینی پرداخته است و حتی کارگاه‌های آموزشی در زمینه روش‌های فعال تدریس با رویکرد کارآفرینی آموزشی توسط مؤلفان برگزار شده است. بخش‌هایی از مطالب کتاب حاصل نظرخواهی از معلمان شرکت‌کننده در این کارگاه‌های آموزشی می‌باشد.

سعی زیادی برای ارائه یک اثر علمی بعمل آمده است. در عین حال به هیچ‌وجه ادعا نمی‌شود که کتاب حاضر بدون اشکال و بی‌نقص است. خوانندگان فرهیخته می‌توانند با ارائه نقطه‌نظرها، انتقادهای و پیشنهادهای خود مؤلفان را در رفع اشکالات و نواقص آن یاری کنند.

علی لطفی

دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی دانشگاه تهران

Ali657@gmail.com

مریم اردشیر

سیدعلی عبداللهی حسینی

فهرست

صفحه

پیشگفتار

فصل اول - آموزش کارآفرینی: تعاریف و مفاهیم

۱۲	مقدمه
۱۲	تعریف لغوی کارآفرینی
۱۳	تعریف مفهومی کارآفرینی
۱۵	اهمیت و ضرورت کارآفرینی
۱۸	کارآفرینی ذاتی یا اکتسابی
۱۹	ویژگی‌های افراد کارآفرین
۱۹	ریسک‌پذیری و ارتباط آن با کارآفرینی
۲۰	انگیزه پیشرفت و ارتباط آن با کارآفرینی
۲۰	کنجکاوی و ارتباط آن با کارآفرینی
۲۱	خلاقیت و ارتباط آن با کارآفرینی
۲۱	پشتکار و ارتباط آن با کارآفرینی
۲۲	استقلال‌طلبی و ارتباط آن با کارآفرینی
۲۲	منبع کنترل و ارتباط آن با کارآفرینی
۲۳	تحمل ابهام و ارتباط آن با کارآفرینی

فصل دوم - کارآفرینی آموزشی

۲۶	الف) تدریس و یادگیری و دیدگاه‌های مرتبط با آن
۲۶	۱- تعریف
۲۷	۱-۱- تدریس به عنوان یک معلم
۲۹	۱-۲- تدریس به عنوان یک هنر
۳۰	۱-۳- مبنای علمی برای هنر تدریس
۳۲	۲- رابطه تدریس و پژوهش
۳۶	۳- روش‌های فعال تدریس و کارآفرینی

۳۷	۱-۳- تعلیم و تربیت سؤال محور و پاسخ محور
۴۲	پرسشگری و کارآفرینی
۴۳	۲-۳- تخیل و اهمیت آن در یادگیری دانش آموزان
۴۹	۳-۳- اشتباه و شکست در یادگیری دانش آموزان
۵۳	شکست و کارآفرینی
۵۴	۴-۳- توجه به هوش هیجانی (EQ) در کنار هوش شناختی (IQ)
۵۳	هوش هیجانی و کارآفرینی
۵۷	۵-۳- محیط یادگیری حمایتی
۵۸	ب) کارآفرینی آموزشی و ویژگی های آن
۵۸	۱- کارآفرینی آموزشی و تعریف آن
۵۹	۲- تفاوت بین آفرینش کارآفرینی و کارآفرینی آموزشی
۶۰	۳- نگاه سیستمی به کارآفرینی آموزشی
۶۲	۱-۳- برنامه درسی و کارآفرینی آموزشی
۶۴	۲-۳- ارزشیابی و کارآفرینی آموزشی
۶۶	۳-۳- محیط یادگیری و کارآفرینی آموزشی
۶۷	۴-۳- رسانه های آموزشی و کارآفرینی آموزشی
۶۹	نتیجه گیری

فصل سوم - کارآفرینی شناختی

۷۲	مقدمه
۷۲	مروری بر علوم شناختی
۷۵	کارآفرینی شناختی
۷۹	کارآفرینی شناختی در بستر آموزش و پرورش شناختی
۸۲	نتیجه گیری

فصل چهارم - روش های فعال تدریس با رویکرد کارآفرینی

۸۴	مقدمه
۸۵	۱- روش تدریس ۵ گام تا یادگیری
۸۶	طراحی آموزشی
۸۶	مرحله اول: ترغیب
۸۶	مرحله دوم: تحقیق
۸۷	مرحله سوم: توضیح

۸۸	مرحله‌ی چهارم: تعمیم و تعمیق
۸۸	مرحله‌ی پنجم: ارزیابی
۹۰	۲- تدریس به روش بیان فکر
۹۱	طراحی آموزشی
۹۱	گام اول: تشخیص مساله
۹۱	گام دوم: شیوه‌ی حل مساله
۹۲	گام سوم: استفاده از طرح در عمل
۹۲	گام چهارم: ارزش‌یابی از عملکرد
۹۳	۳- تدریس مبتنی بر بازی
۹۵	طراحی آموزش
۹۵	مرحله‌ی نخست: بیان هدف
۹۵	مرحله‌ی دوم: شرح بازی
۹۵	مرحله‌ی سوم: اجرای بازی
۹۶	مرحله‌ی چهارم: نتیجه‌گیری و ارزش‌یابی
۹۷	۴- روش مبتنی بر رشد خلاقیت
۹۸	طراحی آموزشی این الگو
۱۰۰	۵- روش تدریس فرایندی
۱۰۰	طراحی آموزشی این روش
۱۰۰	گام اول: ارائه مهارت فرایندی
۱۰۱	گام دوم: ارائه‌ی فعالیت‌های مربوط به مهارت فرایندی
۱۰۲	گام سوم: نتیجه‌گیری از درس
۱۰۳	۶- روش تدریس یورش فکری
۱۰۴	طراحی آموزشی
۱۰۴	گام اول: بیان و ارائه‌ی قوانین یورش فکر
۱۰۵	گام دوم: ارائه‌ی موضوع یا مساله
۱۰۶	گام سوم: آغاز ابراز ایده یا فکر
۱۰۶	گام چهارم: نمایش ایده‌ها برای تکوین
۱۰۷	گام پنجم: بررسی و ارزش‌یابی ایده‌ها
۱۰۸	۷- روش تدریس هوش‌های چندگانه
۱۰۹	فعالیت ۱: بر مبنای هوش لفظی-زبانی
۱۱۰	فعالیت ۲: بر مبنای هوش بصری

- ۱۱۰..... فعالیت ۳: هوش میان فردی
- ۱۱۱..... فعالیت ۴: هوش منطقی - ریاضی
- ۱۱۱..... فعالیت ۵: هوش طبیعت گرایی
- ۱۱۲..... فعالیت ۶: هوش بدنی - جنبشی
- ۱۱۳..... فعالیت ۷: هوش درون فردی
- ۱۱۴..... ۸- روش تدریس ساختن گرایی
- ۱۱۹..... ۹- یادگیری مبتنی بر حل مسئله
- ۱۲۳..... کاربرد این رویکرد در فرایند یادگیری
- ۱۲۶..... منابع فارسی
- ۱۲۹..... منابع انگلیسی